

Decálogo de recomendacións para a integración dos instrumentos sociais nos Programas de Conservación de Especies

Comisión de Educación e Comunicación da UICN-España

Os problemas aos que se enfronta a conservación das especies teñen a súa orixe en dinámicas sociais. A construción de solucións debe partir da intervención social, do traballo cos grupos e os actores sociais que xeran directamente estes problemas, integrada cos demais instrumentos (legais, técnicos, económicos) na xestión ambiental.

As especies e a súa conservación teñen, ademáis, grande potencial para xerar sinerxias, entre distintas áreas de xestión ambiental (biodiversidade, calidade ambiental, costas, augas) e distintas administracións e departamentos, baixando ao terreo, ao contexto de cada especie.

Unha oportunidade para desenvolver este potencial a constitúe a recente normativa que recolle os instrumentos de información e participación (Lei 9/2006, de Plans e Programas, Lei 27/2006, chamada Lei Aarhus, Directiva Marco da Auga), pero require un desenvolvemento normativo para establecer procedimentos nos que estes instrumentos sociais queden integrados na xestión en todas as súas fases, desde o diagnóstico á avaliación, e que faciliten baixar ao terreo na súa aplicación.

Esta aplicación debe entenderse como un proceso, partindo de metas alcadables: deseño de páxinas web máis atractivas e interactivas; identificación de destinatarios; desenvolvemento de talleres de participación combinando distintos actores sociais, con énfase na función dos facilitadores. O horizonte deste proceso debe ser a xestión participativa, combatindo o risco de que a participación (como a sostenibilidade) estase a converter nunha etiqueta de moda, aplicada a procesos nos que se obvia o seu necesario elemento de aprendizaxe e ata os seus requirimentos básicos.

Recomendacións

1. Para que os programas de intervención social sobre conservación de especies, ou da biodiversidade, sexan efectivos é imprescindible realizar un diagnóstico previo que identifique aos grupos e actores implicados no contexto de cada programa e permita coñecer as súas actitudes, coñecementos, intereses e comportamentos en relación ás especies e ao tipo de accións que se prevé impulsar.
2. Os grupos, colectivos e entidades que comparten os mesmos obxectivos en prol da conservación de especies deben partir da coordinación entre as súas estratexias de intervención, desde as súas primeiras fases, contando con os aliados identificados, así como implicando a axentes multiplicadores que permitan detectar novas alianzas.
3. Para lograr relevancia nos contextos críticos para a conservación das especies, máis importante que as grandes campañas xenéricas é potenciar as intervencións específicas en ámbitos xeográficos concretos, traballando directamente cos actores implicados a partir de equipos locais.
4. É necesario promover o papel dos medios de comunicación ao obxecto de crear unha sensibilidade social cara a conservación de especies. Especialmente, débese colaborar cos profesionais dos medios como aliados, proporcionándolles información positiva, comprensible e rigurosa, facilitando a elaboración de noticias, así como estimulando a análise crítica en común do tratamento que se presta á conservación de especies.
5. Débese priorizar o desenvolvemento de procesos de intervención social fronte á simple inversión en recursos materiais ou físicos como equipamentos ou infraestructuras, coa intención de motivar a implicación dos actores sociais na construción de solucións en favor da biodiversidade.
6. É crucial fomentar a creación de espazos que fagan posible a participación cidadá nas iniciativas de conservación de especies, facilitando o contacto directo co problema e tamén a súa implicación real nas solucións. Para iso débense deseñar accións que promovan o voluntariado ambiental dirixidas a personas con coñecementos e experiencias diversas que podan aportar a súa acción comprometida en favor da biodiversidade.
7. É fundamental promover espazos de encontro persoal entre xestores, educadores e comunicadores, para o intercambio de experiencias que sirvan de referente para abordar a conservación

de especies desde un enfoque social, que fomenten o coñecemento directo entre responsables de diversas iniciativas e programas e faciliten o compartir recursos e ideas.

8. A formación especializada no manexo de ferramentas sociais como a dinamización de procesos participativos ou o desenvolvemento de accións comunicativas é unha condición necesaria para unha mellor e máis efectiva execución de programas de intervención social.
9. Na maioría das ocasións, as problemáticas de conservación de especies orixínanse por unha situación de conflito

de intereses entre diferentes actores sociais, realidade que obriga ao coñecemento e á aplicación de técnicas de análise e resolución de conflitos socioambientais.

10. A investigación social é un instrumento básico que debe promoverse, integrada ou coordinada coa investigación sobre o medio natural, especialmente nos contextos de aquelas especies cuxa crítica situación esté vencellada a conflitos de intereses entre distintos actores sociais, así como conflitos socioculturais e de coexistencia orixínanse polas concepcións da poboación humana acerca das especies.